

La documentació de les cambres agràries a l'Arxiu Comarcal del Vallès Oriental

133

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2005

Uns dels primers fons documentals que han ingressat a l'Arxiu Comarcal del Vallès Oriental inaugurat el 30 de setembre de 2005, han estat els de les antigues cambres agràries conegudes fins al 1977 com a *Hermandades Sindicales de Labradores y Ganaderos*. Les cambres agràries locals foren traspassades per l'Estat a la Generalitat de Catalunya pel Reial decret 48/1993 de 15 de gener. A finals d'aquell mateix any el govern català va aprovar la Llei 17/1993 per la qual eren dissoltes les cambres locals i s'establien quatre úniques cambres a tot Catalunya que coincidien amb l'àmbit provincial. Els béns mobles i immobles d'aquestes institucions passaven a dependre de la Generalitat, tot i que algunes cambres van convertir-se aleshores en fundacions privades, heretant algunes els edificis que havien estat de les *Hermandades*.

Un aspecte a remarcar és que dins del fons que anomenem de les cambres agràries hi ha la documentació de les esmentades *Hermandades Sindicales de Labradores y Ganaderos*, creades en acabar la Guerra Civil. El 1939 les autoritats franquistes van abolir qualsevol mena de sindicat o agrupació camperola i seguidament es van crear les *Hermandades*, que formaven part de l'entramat institucional i polític del sindicat vertical o sindicat únic del règim franquista. Val a dir, que a finals del segle XIX el govern d'Espanya havia impulsat ja la creació de cambres agràries amb la promulgació del Reial decret de 14 de novembre de 1890.

Amb l'arribada de la democràcia el 1977, el marc legal estatal va ser profundament reformat i les *Hermandades* foren dissoltes i transformades en cambres agràries locals. Segons el Reial decret 1336/1977 de 2 de juny, s'establien les cambres agràries segons el principi de la llibertat d'associació sindical, en tant que corporacions de dret públic i se les considerava com a òrgans consultius de l'Administració en la preparació, l'aplicació i l'elaboració de normes que afectessin l'interès agrari, així com òrgans de col·laboració

per al desenvolupament i la millora de l'agricultura. Les cambres eren governades per un ple i un president. La disposició final segona d'aquest Reial decret de 1977 estipulava que els béns i el patrimoni de les *Hermandades* passaven, per subrogació, a les noves cambres agràries.

- 134 Als darrers mesos de l'any 2005, l'Oficina Comarcal del Departament d'Agricultura de Granollers va transferir a l'Arxiu Comarcal la documentació d'unes quantes cambres agràries. Aquests fons documentals els havien anat recollint en algunes poblacions del Vallès a partir de l'any 1994. Es tracta de les cambres de l'Ametlla del Vallès, Canovelles, Cànoves i Samalús, Granollers, Llinars del Vallès, les Franqueses del Vallès, Sant Feliu de Codines, Vallromanes, Vilalba Sasserra i Vilanova del Vallès. Tot aquest fons ocupa un volum de 7,3 metres lineals de prestatgeria; d'algunes cambres va conservar-se només una caixa de documents, com és el cas de Vallromanes, Vilalba Sasserra o Vilanova del Vallès, i d'altres molta més documentació com ara Granollers (25 caixes que són 2,5 metres lineals), les Franqueses del Vallès (1,4 ml) o l'Ametlla del Vallès (1,1 ml).

Aquestes són les dades concretes dels fons documentals ingressats fins al moment:

Població de la Cambra	Dates extremes documents	Volum
L'Ametlla del Vallès	1954-1994	11 caixes
Canovelles	1963-1984	2 caixes
Cànoves i Samalús	1967-1992	4 caixes
Granollers	1949-1994	25 caixes i un llibre
Llinars del Vallès	1942-1994	9 caixes
Les Franqueses del Vallès	1967-1994	14 caixes
Sant Feliu de Codines	1969-1994	4 caixes
Vallromanes	1980-1986	1 caixa
Vilalba Sasserra	1953-1964	1 caixa
Vilanova del Vallès	1979-1983	1 caixa

Hi manquen per tant un bon nombre de cambres locals de les quals s'ignora el parador de la seva documentació. El 1994, en ser dissoltes aquestes institucions o corporacions agrícoles, el Depar-

tament d'Agricultura va dictaminar que tots aquests fons documentals fossin lliurats a les seves oficines comarcals i seguidament transferits als arxius comarcals corresponents. Al Vallès Oriental, però, no hi havia encara arxiu a Granollers i això va fer que una part important de la documentació no fos concentrada, sinó que restés dispersa i potser perduda. Tot i que suposem que una part és als ajuntaments mateixos i l'altra en mans privades.

El tipus de documents o sèries documentals que podem trobar en aquests fons són, entre d'altres, les següents:

- Actes de les *Hermindades* i de les cambres
- Censos agraris, de conreus i de maquinària
- Comptes i pressupostos
- Correspondència d'entrada i sortida
- Eleccions sindicals agràries
- Estadístiques i enquestes agropecuàries
- Liquidacions i cotitzacions de la mutualitat agrària
- Subsidis i assegurances socials

Aquestes sèries es podrien agrupar en dos grans blocs o seccions: el primer seria la documentació relativa a l'administració general de la institució: documents fundacionals, estatuts, reglaments, títols de propietat, llibres d'actes, correspondència, pressupostos, comptes, estadística de superfície de conreus, censos de pagesos i censos de maquinària agrària.

Altre grup de documentació és la generada per la Mutualitat Agrària que inclou els documents de gestió i tramitació de la seguretat social dels agricultors. A cada poble hi havia una Comissió Local de la Mutualitat Agrària que tenia fins i tot llibre d'actes propi. Aquesta Comissió, però, acostumava a dependre de la mateixa *Hermindad*-Cambra i en formaven part en molts casos les mateixes persones. Aquí hi ha també la documentació generada per la «corresponsalia» de la seguretat social del règim agrari, és a dir, de l'administratiu o secretari que tramitava les cotitzacions dels pagesos i gestionava les pensions, els subsidis i les jubilacions.

En alguns fons hi podem trobar també documents relatius a cooperatives i entitats relacionades amb les cambres agràries com podrien ser comunitats de regants, agrupacions de propietaris, agrupacions d'explotació del blat, grups sindicals de colonització

o de ramaderia porcina, serveis de prevenció i extinció d'incendis, cooperatives agrícoles i de consum i ja més posteriorment, societats agràries de transformació. Cal dir, però, que en els fons ingressats a l'Arxiu Comarcal del Vallès Oriental de moment no hi ha documentació d'aquestes entitats o cooperatives.

- 136 Es tracta, en definitiva, d'uns fons documentals que són imprescindibles per poder estudiar l'evolució del món agrícola a la nostra comarca a la segona meitat del segle XX. Quan dintre d'uns anys ja no quedi cap pagès en actiu (ara ja en queden ben pocs), aquests documents ens forniran d'informació molt interessant per elaborar la història agrària del Vallès Oriental. Un dels objectius del nostre arxiu és intentar recuperar bona part d'aquells fons documentals de les cambres agràries que ara per ara es troben en parador desconegut o en mans de particulars.

Xavier Pérez i Gómez
*Director de l'Arxiu Comarcal
del Vallès Oriental*